

31998D0715

1998 12 16

EUROPOS BENDRIJŲ OFICIALUSIS LEIDINYS

L 340/33

KOMISIJOS SPRENDIMAS

1998 m. lapkričio 30 d.

paaiškinantis Tarybos reglamento (EB) Nr. 2223/96 dėl Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistemos Bendrijoje priedą A, atsižvelgiant į kainų ir apimčių skaičiavimo principus

(pranešta dokumentu Nr. C(1998) 3685)

(tekstas svarbus EEE)

(98/715/EB)

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA,

atsižvelgdama į Europos bendrijos steigimo sutartį,

atsižvelgdama į 1996 m. birželio 25 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2223/96 dėl Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistemos Bendrijoje ⁽¹⁾ su pakeitimais, padarytais Reglamentu (EB) Nr. 448/98 ⁽²⁾, ypač jo 2 straipsnio 2 dalį,

(1) kadangi būtina pagerinti valstybių narių palyginamumą remiantis duomenimis apie bendrojo vidaus produkto (BVP) pokyčius tiek atsižvelgiant į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo ⁽³⁾ 2 straipsnį, tiek į Europos Tarybos rezoliuciją dėl Stabilumo ir augimo pakto (1997 m. birželio 17 d., Amsterdamas ⁽⁴⁾), tiek ir siekiant bendresnės daugiašalės priežiūros;

(2) kadangi ekonominės ir pinigų sąjungos įgyvendinimas ir priežiūra reikalauja palyginamos, naujausios ir patikimos informacijos apie kiekvienos valstybės narės ekonominės padėties struktūrą ir vystymąsi;

(3) kadangi Komisija turi užimti tam tikrą vietą administruojant Ekonominę ir pinigų sąjungą, pirmiausia, teikdama Tarybai ataskaitas apie valstybių narių biudžeto situaciją ir valstybės skolos dydį;

(4) kadangi pateiktos realios ekonominės sąskaitos, t. y. priimtų pagal kainų pokyčius, yra pagrindinė priemonė analizuojant valstybės ekonomiką ir biudžeto situaciją, jos yra kaupiamos remiantis vieningais principais, kurių neįmanoma įvairiai interpretuoti; kadangi dėl šio tikslo rekomendacijos duomenų skaičiavimui pastoviomis kainomis pagal Reglamentą (EB) Nr. 2223/96 turi būti pagilintos ir sustiprintos;

(5) kadangi Komisija dėl Bendrijos politikos tikslų privalo naudoti valstybių sąskaitų duomenis pagal realius paskaičiavimus, ypač siekiant laikytis Stabilumo ir augimo pakto;

(6) kadangi, siekdamas įvertinti ekonominio nuosmukio rimtumą, visos valstybės narės privalo atkreipti dėmesį į bet koki metinį realaus BVP sumažėjimą, net ir 0,75 %; kadangi išimtinu atveju dėl rimto ekonomikos nuosmukio viršijant nurodytą vertę pagal realius paskaičiavimus sumažėjimas gali siekti 2 %;

(7) kadangi realūs valstybių narių sąskaitų rezultatai, sukaupti remiantis šiame Sprendime pateiktomis nuostatomis, turi būti pateikti vartotojams Komisijoje iki tam tikros datos, ypač dėl ekonominės ir pinigų konvergencijos priežiūros;

(8) kadangi nuostatos, pateikiamos šiame Sprendime, yra pirmieji žingsniai link bendrų sąskaitų taisyklių, taikomų valstybių narių realioms sąskaitoms laikantis Bendrijos reikalavimų, ir todėl sudaro galimybę gauti rezultatus, kurie yra palyginami tarp valstybių narių ir pakankamos kokybės;

⁽¹⁾ OL L 310, 1996 11 30, p. 1.

⁽²⁾ OL L 58, 1998 2 27, p. 1.

⁽³⁾ OL L 209, 1997 8 2, p. 6.

⁽⁴⁾ OL L 236, 1997 8 2, p. 1.

- (9) kadangi realūs sąskaitų rezultatai pagal Bendrijos reikalavimus turi būti subjekto statistinės analizės ir Komisijos informavimo iki datų, nustatytų Reglamentu (EB) Nr. 2223/96 ir 1993 m. lapkričio 22 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 3605/93 dėl Protokolo dėl perviršinio biudžeto deficito procedūros taikymo ⁽¹⁾;
- (10) kadangi, tačiau, atsižvelgiant tiek į svarstomų sąskaitų svarbą ir detalumo laipsnį, tiek į valstybių narių statistikos padėtį, šių nuostatų taikymui išimtinai ir laikinai gali būti suteikti papildomi galutiniai terminai toms valstybėms narėms, kurios dėl objektyvių priežasčių, įgyvendindamos Reglamentą (EB) Nr. 2223/96, neturės galimybių laikytis šiame Sprendime išdėstytų nuostatų;
- (11) kadangi šiame Sprendime išdėstytos priemonės atitinka Europos bendrijos Statistikos programų komiteto (SPC), kuris buvo įsteigtas Tarybos sprendimu 89/382/EEB, Euratomas ⁽²⁾ ir Pinigų, finansų ir mokėjimų balanso statistikos komiteto (CMFB), kuris buvo įsteigtas Sprendimu 91/115/EEB ⁽³⁾, nuomonę,

PRIĖMĖ ŠĮ SPRENDIMĄ:

1 straipsnis

Tikslas

Šio sprendimo tikslas yra išaiškinti kainų ir apimčių skaičiavimo principus, kurie pateikti Reglamento (EB) Nr. 2223/96 A priedo 10 skyriuje atsižvelgiant į poreikį toliau derinti kainų ir apimčių skaičiavimo matus.

Išaiškinimas, pateikiamas šiame Sprendime, bus taikomas duomenims, atsiųstiems į Eurostatą, pradedant pirmuoju siuntimu pagal Reglamentą (EB) Nr. 2223/96 ir vėlesniems, bent jau 1995 metų ir vėlesniems duomenims.

2 straipsnis

Kainų ir apimčių skaičiavimo bendrųjų principų nustatymo išaiškinimas

Bendrieji principai, kurie pateikti Reglamento (EB) Nr. 2223/96 A priedo 10 skyriuje ir kurių turi būti laikomasi įvertinant kainas ir apimtis, ypač surenkant pirminio lygmens duomenis,

⁽¹⁾ OL L 332, 1993 12 31, p. 7.

⁽²⁾ OL L 181, 1989 6 28, p. 47.

⁽³⁾ OL L 59, 1991 3 6, p. 19.

pasirenkant indekso formulę ir pasirenkant bazinius metus, yra nustatyti šio sprendimo I priedo I dalyje.

3 straipsnis

Metodų klasifikavimas pagal produktus

Metodų klasifikavimas į tinkamus metodus tam tikroms produktų rūšims, kurioms gali būti panaudoti alternatyvūs metodai, jei negalima pritaikyti tinkamiausių metodų, ir metodai, kurių negalima taikyti nuo pat pirmojo ir vėlesnių duomenų siuntimo į Eurostatą pagal Reglamentą (EB) Nr. 2223/96, nustatyti šio sprendimo I priedo II ir III dalyse.

4 straipsnis

Tyrimų programa

Tiems produktams, kuriems 3 straipsnyje apibrėžta metodų klasifikacija nepateikta šio Sprendimo I priede, metodų klasifikacija bus apibrėžta atsižvelgiant į tyrimų programos, kuri bus baigta 2000 metų pabaigoje, rezultatus ir po to, kai bus priimtas Statistikos programų komiteto sprendimas.

5 straipsnis

Pereinamieji laikotarpiai

Principų, išaiškintų 2 straipsnyje, taikymo pereinamieji laikotarpiai nustatyti kiekvienai valstybei narei šio sprendimo II priede.

Valstybės narės gali kreiptis, kad būtų suteikti papildomi pereinamieji laikotarpiai 3 straipsnyje nurodytiems metodams taikyti, dėl kurių bus nuspręsta ne vėliau kaip iki 1998 metų pabaigos.

Tuo atveju, jeigu valstybė narė, kuriai skiriamas pereinamasis laikotarpis, pateikia nustatytų metų BVP sumažėjimą, realiai paskaičiuotą vietoje remiantis vietiniais metodais, ši valstybė narė visais įmanomais būdais turės padėti Eurostatui įvertinti nukrypimo nuo Sprendimo principų poveikį.

6 straipsnis

Sąrašas

Valstybės narės ne vėliau kaip iki 2002 metų pabaigos pateikia Eurostatui pilną procedūrų ir pagrindinių statistinių duomenų, kuriais remiantis buvo skaičiuojamas realus BVP ir jo komponentai, sąrašą. Šiame sąrašo turėtų būti išvardyti bent jau baigiamosiose ataskaitose taikyti metodai.

7 straipsnis

Adresatai

Šis sprendimas skirtas valstybėms narėms.

Priimta Briuselyje, 1998 m. lapkričio 30 d.

Komisijos vardu
Yves-Thibault DE SILGUY
Komisijos narys

I PRIEDAS

I DALIS

BENDRIEJI KAINŲ IR APIMČIŲ SKAIČIAVIMO PRINCIPAI**I.1. Įvadas**

Palyginamųjų kainų skaičiavimo pobūdis skiriasi nuo einamųjų kainų skaičiavimo kai kuriais esminiais aspektais. Paprastai tariant, einamųjų kainų sąskaitos gali būti laikomos apskaitos sistemoje įvykusių ir įrodomų operacijų visuma. Palyginamųjų kainų sąskaitos apibūdina tam tikrų metų ekonominę situaciją kitų metų kainomis. Realiai einamųjų metų operacijos negali vykti tokiu pačiu būdu kitų metų kainomis.

Operacijų vertė turi būti išskaidyta į kainos ir apimties komponentus. Iš esmės, kainos komponentų sudėtyje turėtų būti pokyčiai, kuriuos sukelia tik kainų pokyčiai, o kiti pokyčiai turi būti apimties komponento sudėtyje (ESS 95, 10.01 punktas). Tačiau daugelio produktų atžvilgiu praktiškai visiškai neišku, kaip atlikti šį išskaidymą (ESS 95, 10.06 punktas). Todėl kainoms ir apimtims skaičiuoti buvo patvirtintas taisyklių rinkinys, kurio taikymas turėtų priartinti teoriškai idealų kainų/apimčių skaidymą ir kurį panašiu būdu galėtų taikyti visos valstybės narės.

Šioje I dalyje nustatomi bendrieji principai, o II ir III dalyse išsamiau aptariama skaičiavimo tvarka produkcijos ir išlaidų aspektu.

Principai, nustatyti šiame sprendime, taikomi metiniams duomenims. Žinoma, reikėtų vadovautis principu, kad ketvirtinės sąskaitos turi atitikti metines, siekiant, kad ketvirtinės sąskaitos sudarytų galimybę kaip įmanoma tiksliau prognozuoti galutinius rezultatus. Konkrečios detalės apie tai, kaip skaičiuoti ketvirtinės sąskaitas palyginamosiomis kainomis, bus aptariamos netrukus pasirodysiančiame vadove apie ketvirtines sąskaitas.

ESS 95 10 skyriuje aiškiai teikiama pirmenybė integruotai sąskaitybai perskaičiuojant palyginamosiomis kainomis (ESS 95, 10.04 ir 10.08 punktai). Sąskaitybos požiūriu BVP sudarantys produkcijos ir sąnaudų komponentai palyginamosiomis kainomis atskirų produktų lygmeniu gali būti perskaičiuoti remiantis išteklių ir panaudojimo lentelėmis. Remiantis detaliomis išteklių ir panaudojimo lentelėmis gali būti išsaugomas indeksų nuoseklumas. Be to, gali būti palyginami ir patikrinami iš atskirų šaltinių, pavyzdžiui atskirai paimti iš CPIs ir PPIs, defliatoriai. Skaičiuojant tiek palyginamosiomis, tiek einamosiomis kainomis abu komponentai (t. y. produkcija ir sąnaudos) geriausiai gali būti derinami taikant sistemą, paremtą išteklių ir panaudojimo lentelėmis.

ESS 95 10.12 ir 10.23 punktai apibrėžia tai, kas turi sudaryti kainos komponentą ir kas — apimties komponentą. Apimties komponentą turėtų sudaryti produkcijos kokybės pokyčių poveikis. Tai reiškia, kad kainos ir apimties rodikliai, naudojami skaičiuojant nacionalines sąskaitas, turėtų būti patikslinti atsižvelgiant į šiuos kokybės pokyčius.

Įvairiems rodikliams atliekamas kokybės tikslinimo nuoseklumas turi būti atidžiai stebimas. Jeigu įvairiuose to paties produkto kainų indeksuose išaiškėja dideli skirtumai, taip gali būti dėl skirtingų kokybės tikslinimo procedūrų.

Apimties rodikliai turėtų būti skaičiuojami pakankamai detalai, kad būtų paisoma struktūrinių pokyčių. Pavyzdžiui, geležinkelio transporto atveju vieno kilometro keleivių skaičius turėtų būti išskirstytas bent jau į pirmos ir antros klasės keleivius. Tai sudaro galimybę labiau į apimties, nei į kainos komponentą įtraukti pakitimų poveikį ir pirmos, ir antros klasės bilietams.

Apskritai turėtų būti teikiama pirmenybė einamųjų metų verčių defliacijai taikant atitinkamą kainos indeksą, o ne baziinių metų verčių ekstrapoliacijos atžvilgiu naudojant apimties arba kiekybės indeksą (ESS 95, 10.32 punktas), nes taip gali būti geriau atsižvelgiama į kokybės pokyčius. Be to, kainos atitikmenys paprastai turi mažesnę galimybę kisti negu kokybės atitikmenys, todėl kainų indeksai pasižymi mažesnėmis atrankos klaidomis.

Jeigu vertės skaičiuojamos kainos kiekybės požiūriu, tokia pagrindinė informacija apie kainą ir kiekybę gali būti naudojama palyginamųjų kainų duomenims skaičiuoti (ESS 95, 10.33 punktas). Tokiu atveju turi būti daromi detalūs kokybės pokyčių tikslinimai.

Toliau šio priedo I dalyje aptariami principai, kuriems būtinas ESS 95 išaiškinimas.

I.2. Pirminis kaupimo lygmuo

Kainų ir apimčių skaičiavimas turėtų prasidėti nuo detalios produktų klasifikacijos į skirtingų sandorių kategorijas. Kiekvienam produktui, paskirtam į tam tikrą sandorio kategoriją, turi būti surastas kainos indeksas, su kuriuo einamosios kainos vertė galėtų būti defliuota, arba turėtų būti surastas apimties indeksas bazinių metų vertei ekstrapoliuoti. Būtų idealu, jei kiekvienas produktas galėtų būti klasifikuojamas ir būtų galima paskaičiuoti grynąją produkto kainą bei apimties pokyčius.

Tačiau statistikos praktikoje produktams būtina taikyti kaupimo principą, tai reiškia, kad atskirų produktų kainų ir apimties pokyčiai, turi būti skaičiuojami kartu. Statistikos šaltiniai, iš kurių gaunami kainų indeksai ir apimties rodikliai, gali naudoti skirtingas sudarymo metodologijas (t. y. skirtingas formules ar skirtingus bazinius metus). Tačiau visiems nacionalinių sąskaitų kintamiesiems skaičiuoti turi būti taikoma viena nuosekli skaičiavimo metodologija (aptariama kitame skyriuje). Jeigu nacionalinėse sąskaitose bus naudojami indeksai, kurių koeficientai kitokie negu nacionalinių sąskaitų koeficientai, tuomet besąlygiškai galima daryti prielaidą, kad naudojami indeksai yra pirminio lygmens indeksai, todėl pagrindinė skaičiavimo schema gali būti laikoma netinkama. Tokiu atveju, pavyzdžiui, fiksuoto koeficiento *Laspeireso* indeksas gali būti prilyginamas *Paše* indeksui arba ankstesniųjų metų koeficiento *Laspeireso* indeksui. Aišku, besąlygiška prielaida, kad naudojami indeksai yra pirminiai, labiausiai pagrįsta tuomet, kai ji taikoma labai detaliu lygmeniu.

Todėl kuo detalesnė produktų klasifikacija, tuo tikslesnių rezultatų galima tikėtis. Detaliu lygmeniu produktai gali būti laikomi panašniais, produktyvumo indeksai gali priartėti prie bazinių indeksų ir detalesnių skaičiavimo schemų.

Detalus kaupimo lygmuo, kuriame taikoma prielaida, kad nacionalinėse sąskaitose naudojami indeksai yra pirminiai, šiame tekste bus vadinamas pirminiu kaupimo lygmeniu. Daugeliu atvejų jis prilygsta išskirtų produktų skaičiui tiekimo ir yra panaudojimo lentelėse, kurios taikomos subalansavimo tikslais.

Valstybės narės dėl defliacijos turėtų stengtis atlikti kuo detalesnę produktų klasifikaciją. Pirminis kaupimo lygmuo tiek produkcijos, tiek visų vartojimo kategorijų (tarpinio ir galutinio) atžvilgiu turėtų būti mažiausiai tokio detalumo kaip ESS 95 P60 lygmuo, kurio laikomasi Eurostatui pateikiant išteklių ir panaudojimo lenteles. II šio priedo dalyje (dėl produkcijos) kai kurioms produktų kategorijoms patikslinsime papildomą minimalią klasifikaciją, kuri turėtų būti naudojama skaičiuojant defliatorius arba apimties rodiklius.

1 principas

Skaičiuojant kainas ir apimtis, būtina taikyti detalų produktų kaupimo lygmenį. Toks kaupimo lygmuo, kuris vadinamas pirminiu kaupimo lygmeniu, turėtų būti mažiausiai tokio detalumo kaip ESS 95 P60 lygmuo, tiek produkcijos, tiek visų vartojimo kategorijų (tarpinio ir galutinio) atžvilgiu.

Nukrypimų, kuriuos pripažįsta ESS 95 Reglamentas dėl P-60 lygmens duomenų teikimo, atveju, turėtų būti naudojami patys detalieusi nacionaliniai duomenys.

I.3. Indekso formulės pasirinkimas

Apibrėžus pirminį kaupimo lygmenį, šio lygmens kainos ir apimties indeksai turi būti nustatomi kartu siekiant gauti visų nacionalinių sąskaitų sistemos kainos ir apimties skaičius.

Todėl pirmiausia reikia pasirinkti indekso formulę. ESS 95 nuo 10.62 iki 10.64 punkto pirmenybė teikiama *Fišerio* kainos ir apimties indeksams, o *Laspeireso* apimties ir *Paše* kainos indeksai yra priimtinos alternatyvos. Praktiškai *Fišerio* indeksas turi keletą trūkumų, pvz., keliami didesni reikalavimai duomenims, nėra galimybės papildyti apimties duomenų, sudėtingiau paaiškinti vartotojams.

Todėl būtent praktikoje pirmenybė teikiama *Laspeireso* apimties ir *Paše* kainos indeksams, kurie naudojami kaupiant kainos ir apimties skaičius, gautus pirminiame kaupimo lygmenyje.

2 principas

Apimties skaičiavimo matai, prieinami pirminiame kaupimo lygmenyje, turi būti surinkti taikant Laspeireso formulę tam, kad būtų gauti visų nacionalinių sąskaitų apimties duomenys. Kainos skaičiavimo matai, prieinami pirminiame kaupimo lygmenyje, turi būti surinkti taikant Paše formulę tam, kad būtų gauti visų nacionalinių sąskaitų kainos duomenys.

Tačiau pažymėtina tai, kad ESS 95 sudaro galimybę naudoti *Fišerio* indeksus. Be to, būtina akcentuoti, kad šis principas netaikomas nacionalinėse sąskaitose naudojamiems kainų ir apimčių duomenų šaltiniams: žemesnio lygmens, negu pirminis kaupimo lygmuo, duomenų nereikia skaičiuoti remiantis šiuo principu.

1.4. Bazinių metų pasirinkimas

Siekiant pasverti visumos komponentų apimties pokyčius, *Laspeireso* apimties indeksas naudoja nustatytų metų vertes. Todėl dabar reikia apibrėžti, kurių metų koeficientus reikėtų taikyti.

Todėl pirmiausia reikia apibrėžti terminus *baziniai metai* ir *ataskaitiniai metai*.

Apibrėžimai:

- *baziniai metai* yra metai, kurių einamųjų kainų vertės naudojamos skaičiuojant kainos ir apimties vertes, gautas pirminiame kaupimo lygmenyje,
- *ataskaitiniai metai* yra metai, kuriais remiamasi pateikiant ir pristatant palyginamųjų kainų duomenis. Indeksų eilėje numerių tai yra metai, kurių vertė 100.

Pavyzdžiui, tokia indeksų skaičių seka:

1990	1991	1992	1993	1994
100	105	108	112	120

Sakykime, šie skaičiai buvo gauti skaičiuojant pagal 1990 metų koeficientus. Vadinasi 1990 metai yra baziniai metai. Jie taip pat yra ir ataskaitiniai metai, kadangi 1990 = 100. Ataskaitinius metus galima nesunkiai pakeisti, pavyzdžiui, į 1993 metus (viską reikia padalyti pagal 112/100, kad būtų gauta 1993 = 100):

1990	1991	1992	1993	1994
100/1,12	105/1,12	108/1,12	112/1,12	120/1,12

Tokia tvarka nekeičia bazinių metų, nes kiekvienų iš eilės metų pokyčiai skaičiuojami pagal 1990 metų koeficientus.

Užuot turėjus fiksuotus bazinius metus, kaip pateikiama ankstesniame pavyzdyje, kiekvienais metais galima taikyti praėjusių metų koeficientus. Todėl kiekvienų metų pokyčių seka galėtų būti, pavyzdžiui, tokia:

1990	1991	1992	1993	1994
100	105	102	103	106

Kiekvienas iš šių indeksų suprantamas kaip $t - 1 = 100$, taigi ataskaitiniai metai sutampa su baziniais metais, tačiau kiekvienais metais keičiasi. Ataskaitinių metų seką nesunkiai galima išreikšti „pakartojant ataskaitą“. Tuomet rezultatas bus:

1990	1991	1992	1993	1994
100	105	107,1	110,3	116,9

(107,1 = 105 × 102/100; 110,3 = 107,1 × 103/100, ir t. t.).

Svarbu, kad ataskaitinių metų kaita nepaveiktų kiekvienų metų indeksų. Kaip matyti šiame pavyzdyje, tai akivaizdu vienoje sekoje, tačiau, kai kintamąjį sudaro keletas kitų kintamųjų dalių, tai nebėra akivaizdžiai matoma. Tam, kad kintant ataskaitiniams metams išliktų nepakitęs visų metų kiekvieno kintamojo augimo normos, būtina iš naujo apskaičiuoti kiekvieną kintamąjį atskirai, ar tai būtų pirminis indeksas, ar suma, ar bendra suma, kaip BVP. Esmė yra tokia, kad ataskaitinių metų palyginamųjų kainų duomenyse atsiranda nesutapimų tarp atskirų elementų ir jų sumų. Tai yra gerai žinoma „neadityvumo“ problema. Šie nesutapimai jokiu būdu neturėtų būti pašalinti (ESS 95, 10.67 punktą), nes tai vėl iškreiptų augimo normas. Aiškiau tai parodo šio skirsnio pabaigoje pateikiamas pavyzdys.

Ir bazinių, ir atskaitinių metų pasirinkimas, iš esmės, yra nesusiję dalykai. Šiame Komisijos sprendime, t. y. kainos ir apimtys skaičiavimo principų išaiškinime, aktuali yra tik bazinių metų pasirinkimo problema.

Žinoma, siekiant geresnio valstybių kainų ir apimčių palyginamumo, valstybės turėtų naudoti tuos pačius bazinius metus. Be to, tam, kad būtų gaunamos kuo tikslesnės augimo normos, turėtų būti naudojami kaip galima vėlesni baziniai metai, nes jie yra naujais taikomų koeficientų atveju, ir tokios problemos, kaip produktų dingimas ir nauji produktai, yra minimizuojamos. Taigi bendrai šie svarstymai verčia taikyti tokį metodą, kai koeficientai visada išvedami pagal ankstesnius metus.

3 principas

Apimtys skaičiai, gauti pirminiame kaupimo lygmenyje, turi būti apibendrinami pagal ankstesnių metų koeficientus.

Jeigu valstybei narei 3 principo atžvilgiu suteikiamas pereinamasis laikotarpis, tai pereinamojo laikotarpio metu ji turi keisti bazinius metus kas penkeri metai nuo 1995 metų.

Pavyzdys: atskaitinių suvestinių rodiklių ir jų komponentų perskaičiavimas.

Imkime du produktus A ir B bei jų sumą. Tarkime, tai vienodi produktai, o tai reiškia, kad galima nustatyti tokius šių produktų kainos ir apimtys indeksus, kurie nepriklauso nuo toliau pateikiamos skaičiavimo schemos, nes tie indeksai yra pirminiai.

Tačiau A ir B sumos apimtys ir kainos indeksai priklauso nuo to, kaip A ir B yra įvertinami. Toliau pateikiamoje schemoje apimtys pokyčiai sumoje tarp T – 1 ir T yra matuojami pagal T – 1 metų einamosios kainos vertę.

Kadangi tai yra naujais vertinimai, tai šios augimo normos gali būti laikomos tiksliausiomis.

	1990 metų einamosios 1990–1991 kainos	Apimtys pokytis 1990–1991 m.	1990 metų kaina 1991 metais	Kainos pokytis 1990–1991 m.	1991 metų einamosios 1991–1992 kainos	Apimtys pokytis 1991–1992 m.	1991 metų kaina 1992 metais	Kainos pokytis 1991–1992 m.	1992 metų einamosios 1992–1993 kainos	Apimtys pokytis 1992–1993 m.	1992 metų kaina 1993 metais	Kainos pokytis 1992–1993 m.	1993 metų v einamosios 1992–1993 kainos
A	100	105,0	105	110,0	115,5	102,0	117,8	108,0	127,2	103,0	131,1	105,0	137,6
B	300	110,0	330	95,0	313,5	90,0	282,2	105,0	296,3	95,0	281,4	102,0	287,1
Suma	400	108,8	435	98,6	429,0	93,2	400,0	105,9	423,5	97,4	412,5	103,0	424,7

Dabar, tarkime, šie duomenys turi būti parodyti fiksuotais atskaitiniais metais, pavyzdžiui, 1990. Vienintelis būdas tai padaryti neiškreipiant bendros sumos augimo normų yra kiekvienos atskiros sekos perskaičiavimas. Pagal indekso formą (1990 = 100) tai bus:

	1990	1991	1992	1993
A	100	105,0	107,1	110,3
B	100	110,0	99,0	94,1
Suma	100	108,8	101,4	98,8

čia $101,4 = 108,8 \times 93,2/100$ ir $98,8 = 101,4 \times 97,4/100$

Apimčių atžvilgiu, 1990 atskaitiniais metais:

	1990	1991	1992	1993
A	100	105,0	107,1	110,3
B	300	330,0	297,0	282,2
Suma	400	435,0	405,6	395,0
A + B	400	435,0	404,1	392,5

Akivaizdu, kad A ir B kartu jau nebėra lygu bendrai sumai. Tai ir yra garsioji „neadityvumo problema“. Nepaisant šios problemos, „teisingos“ apimtys 1993 metais yra 395, o ne 392,5, nes tai yra vienintelis skaičius, atitinkantis anksčiau apskaičiuotas sumos didėjimo normas.

Be to, tokiu būdu kiekvienų metų didėjimo normos neims kisti kintant atskaitiniams metams. A ir B bei jų sumų neatitikimų nereikia šalinti, tačiau reikia paaiškinti vartotojams. Šie neatitikimai negali būti interpretuojami kaip rezultatų patikimumo požymis.

II DALIS

KAINŲ IR APIMČIŲ SKAIČIAVIMAS PRODUKCIJOS ASPEKTU

II.1. Metodų klasifikacija

Likusioje šio priedo dalyje bus laikomasi tokios metodų klasifikacijos:

A metodai:	Tinkamiausi metodai
B metodai:	Metodai, taikomi tais atvejais, kai neįmanoma pritaikyti A metodų
C metodai:	Metodai, kurie netaikomi

II.2. Rinkos produkcija ir galutinio vidaus vartojimo produkcija

Šiame skirsnyje aptariami rinkos produkcijos ir galutinio vidaus vartojimui skirtos produkcijos skaičiavimai. Pirmiausia, nustatomi tam tikri pridėtinės palyginamųjų kainų vertės skaičiavimo įvairių metodų principai. Šie principai pateikia bendrus skaičiavimo metodų klasifikacijos į A, B ir C metodus. Tačiau šie principai pirmiausia turi būti taikomi pagal produktus visų tipų rinkos produkcijai konkrečiai nurodant, kurį metodą taikyti kiekvienu atveju.

Pasirinkimo iš dviejų rodiklių ir vieno rodiklio metodo atžvilgiu galima tokia klasifikacija:

A metodas. ESS 95 (10.28 punktas) aiškiai nurodo, kad dviguba defliacija teoriškai yra teisingas metodas, nes pridėtinė einamųjų kainų vertė taip pat skaičiuojama kaip produkcijos ir tarpinio vartojimo skirtumas. Šis argumentas iš esmės tinka visiems dviejų rodiklių metodams (pavyzdžiui, produkcijos ekstrapoliacija pagal apimties rodiklį ir tarpinio vartojimo defliaciją). Yra ir kitų vertų paminėti priežasčių, kodėl pirmenybė teikiama dviejų rodiklių metodui:

- naudojami rodikliai yra produkcijos ir sąnaudų rodikliai. Pagal vieno rodiklio metodą tokie rodikliai tiesiogiai taikomi pridėtinėi vertei, kas yra mažiau tinkama,
- dviejų rodiklių metodai pateikia nepriklausomą produktyvumo pokyčių įvertinimą.

B metodas. Praktiškai gali būti būtina naudoti metodus, kurie remiasi vienu rodikliu, nes, pavyzdžiui, yra nepakankami tarpinio vartojimo duomenys arba nėra pakankamas duomenų patikimumas.

Dėl rodiklių, kurie naudojami nustatant einamųjų metų verčių defliaciją arba bazinių metų verčių ekstrapoliaciją, tinkamumą gali būti remiamasi tokiais kriterijais:

- ar rodiklis pilnai apima produkto grupę. Pavyzdžiui, ar rodiklis apima visus grupės produktus ar tik pasirinktus, pvz., tik tuos, kurie parduoti namų ūkiams,
- rodiklio vertinimo pagrindas. Rinkos produkcijos atveju tai turėtų būti bazinės kainos, o ne, pavyzdžiui, tiekėjo kainos ar sąnaudų išlaidos,
- rodiklis turėtų apimti kokybės pokyčius, parodydamas juos įvertinant apimtį,
- konceptualus rodiklio ir nacionalinių sąskaitų sąvokų atitikimas.

Šie kriterijai sąlygoja bendras išvadas apie rodiklių tinkamumą, tačiau, kaip anksčiau minėta, šios bendros išvados tuomet turėtų būti taikomos pagal produktus visų rūšių rinkos produkcijai, konkrečiai nurodant, kurį metodą taikyti kiekvienu atveju. Toliau pateikiami kriterijai A, B ir C metodų išskyrimui yra absoliutūs, t. y. jie nepriklauso nuo duomenų prieinamumo. Praktiškai gali būti, kad A metodai neprieinami ir rezultatą pasiekti galima taikant metodą B.

A metodas. Produkcijos požiūriu, tinkamų produkcijos kainų indeksų, paprastai vadinamų Gamintojų kainų indeksais (PPI), naudojimas iš esmės bus metodas A. Kiekvienas atskiras produktas turėtų būti defliuotas pagal tinkamą PPI. Tinkamas PPI atitinka tokius kriterijus:

- tai yra indeksas (vidaus ir eksporto) kainos (-ų) tam tikro (-os) (grupės) produkto (-ų),
- atsižvelgia į produkto (-ų) kokybės pokyčius,

- įvertinamas bazinėmis kainomis,
- pagrindinės jo sąvokos atitinka nacionalinių sąskaitų sąvokas.

Bet kuris kitas metodas, kurį galima taikyti kaip PPI ekvivalentą, gali būti laikomas metodu A.

B metodas. Jeigu tinkamas PPI yra neprieinamas, egzistuoja keletas alternatyvių rūšių rodiklių. Pavyzdžiui, toliau pateikiami paprastai yra metodai B:

- nevisiškai tinkamas PPI, pavyzdžiui, rodiklis be kokybės požymio arba turintis mažesnę ar didesnę apimtį negu produkto grupė,
- vartotojų kainų indeksas (CPI). Tinka tie patys trys kriterijai kaip ir PPI (paprastai, tam, kad būtų gautas įvertinimas bazinėmis kainomis, CPIs turi būti koreguojamas dėl mokesčių, subsidijų ir pelno) ir, be to, jo nustatymas turi būti tinkamas ir sąvokos turi atitikti nacionalinių sąskaitų sąvokas,
- produkcijos apimties rodikliai. Apimties rodikliuose taip pat turėtų atsispindėti kokybės pokyčiai. Iš dalies tai galima padaryti taikant gana detalaus pobūdžio apimties rodiklius taip, kad būtų atsižvelgta į struktūrinius pokyčius.

Tokie rodikliai paprastai neatspindi visų keturių anksčiau išvardytų kriterijų.

C metodas. Kai kurie kiti galimi metodai, kurie vadinami toliau, paprastai, yra metodai C:

- sąnaudų metodai (rinkos produkcijai),
- antriniai rodikliai, t. y. rodikliai, tiesiogiai nesusiję su produkcija,
- PPI, CPI arba apimties rodikliai, kurie visiškai netinka šiam (šiems) produktui (-ams), pavyzdžiui, bendras CPI.

Tokie rodikliai paprastai tikrai neatspindi keturių kriterijų, kur kas labiau negu metodai B.

Dabar šie kriterijai bus pritaikyti kiekvienos CPA grupės toliau minimiems produktams. Rinkos produkcija ir savo galutinio vartojimo produkcija bus analizuojamos kartu. ESS 95 3.49 punktą teigia, kad „savo galutinio vartojimo produkcija bus vertinama bazinėmis kainomis, kaip ir panašūs produktai, parduoti rinkoje“. Todėl savo galutinio vartojimo produkcijos defliacijos principai yra tokie patys kaip rinkos produkcijos.

Kiekvienai produktų rūšiai svarbiausia apibrėžti A, B ir C metodus. Jeigu tam tikros rūšies produktui tinkamo PPI taikymas nesukelia ypatingų problemų (t. y. galimas metodas A), tai būdas, kaip kiti rodikliai atspindi kriterijų, yra nediskutuojamas. Didžiąjai daliai produktų rūšių net neįmanoma apibrėžti A, B ir C metodų. Tai bus daroma pagal tyrimų programą. Tyrimų programa taip pat gali toliau tobulinti tų produktų, kurių pradinė klasifikacija pateikiama toliau, klasifikavimą.

Šiame tekste daugiausiai aptariamas *produkcijos* vertinimas palyginamosiomis kainomis. Taikant dviejų rodiklių metodus, taip pat būtina defliuoti *tarpinį vartojimą*. Defliuojant tarpinį vartojimą pirmenybė teikiama metodui pagal produktus, naudojantis iš pirkėjų gautais faktiniais kainos duomenimis apie tarpinį vartojimą. Tačiau praktiškai tai dažnai neįmanoma. Todėl tarpinis šalyje pagamintų produktų vartojimas gali būti defliuotas taikant tokį patį toliau aprašomą ir to produkto produkcijai taikomą metodą, atsižvelgiant į vertinimo (tarpinis vartojimas vertinamas supirkimo kainomis) skirtumą. Ypatingas dėmesys turėtų būti kreipiamas į importuotų produktų tarpinio vartojimo defliaciją. Be to, reikėtų atsižvelgti ir į kainų skirtumus skirtingiems vartotojams. Pavyzdys yra elektros energija, kurios skirtingų vartotojų grupių kainos labai skiriasi.

Kai kalbama apie tarpinio vartojimo apskaičiavimą palyginamosiomis kainomis, svarbus veiksnys, į kurį reikia atsižvelgti, yra tai, kaip galima sušvelninti nepatikimų produkcijos skaičiavimų palyginamosiomis kainomis (pvz., verslo paslaugų rūšims) poveikį viso BVP palyginamosiomis kainomis lygmeniu. Produkcijos lygmenyje kai kurių produktų nepatikimų arba besąlygiškų defliatorių poveikis viso BVP skaičiavimui palyginamosiomis kainomis yra sumažinamas, jeigu:

- sąskaitos palyginamosiomis kainomis pildomos pagal išteklių ir panaudojimo struktūrą,
- dviejų rodiklių metodai naudojami visose sąskaitose,
- visi nepatikimi produkcijos defliatoriai taip pat naudojami ir tarpinio vartojimo defliacijai.

Išteklių panaudojimo lentelių naudojimas suvedant apskaičiavimus, suderintus su dviguba defliacija, vaidina akivaizdų vaidmenį mažinant netikslumus viso BVP palyginamosiomis kainomis lygmeniu.

CPA A. *Žemės ūkio, medžioklės ir miškininkystės produktai*

CPA B. *Žuvis*

Daugelis šių produktų einamųjų kainų skaičiavimų remiasi informacija apie kainą ir kiekį. Todėl ši informacija gali ir turėtų būti naudojama skaičiuojant produkciją palyginamosiomis kainomis. Kiekio informacija visais įmanomais atvejais turėtų būti patikslinta kokybės pokyčių dėka. Kai kuriais atvejais autentiškas PPI kaupiamas taip pat. Visi šie metodai yra metodai A.

CPA C. *Kasybos ir karjerų eksploatavimo produkcija*

CPA D. *Pagaminti produktai*

CPA E. *Elektros energijos, dujų, garo ir karšto vandens tiekimas*

Šioms trimis produktų grupėms valstybės narės jau pateikė Eurostatui nemažai PPI. Šių PPI taikymas, jeigu patenkinami ankščiau išvardyti kriterijai, yra šių produktų A metodas. Šie duomenys tuomet turėtų būti naudojami palyginamųjų kainų skaičiavimams.

Pateikiame kai kurias svarbias problemas, kylančias skaičiuojant atskirų produktų kainą ir apimtį. Tai ypač aktualu:

- kompiuterių ir kitos informacinės įrangos atžvilgiu,
- stambiems įrenginiams, tokiems kaip lėktuvai ir laivai.

Paprastai labai sunku apskaičiuoti šių produktų kainą, nors ekonominiu požiūriu jie yra gana svarbūs. Tvarkos šiems produktams pagerinimą turėtų analizuoti tyrimų programa.

CPA F. *Statybos darbai*

Statybų atveju kainos ir apimtys apskaičiavimas dažnai esti sudėtingas, pavyzdžiui, dėl vienkartinio daugelio produktų pobūdžio. Metodologinės problemos dėl statybos produkcijos įvertinimo palyginamosiomis kainomis, turi būti nagrinėjamos tyrimų programoje.

CPA G. *Didmeninės ir mažmeninės prekybos paslaugos; motorinių transporto priemonių, motociklų remontas ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų taisymas*

50. Motorinių transporto priemonių bei motociklų prekyba, tiekimas ir remontas, automobilių degalai.

Šią grupę sudaro dviejų rūšių produktai:

- remonto ir priežiūros paslaugų teikimo motorinėms transporto priemonėms bei motociklams produkcija,
- prekybos antkainių produkcija pardavus motorines transporto priemones, motociklus ir automobilių degalus.

Pirmajam produkcijos tipui PPI yra įmanomas ir šiuo atveju jie sudaro metodą A. Jeigu jie neįmanomi, produktus galima defliuoti taikant CPI (pakoreguotus mokesčiams ir subsidijoms), kurie yra metodas B, nes gali būti nepakankami verslo veiklos išlaidoms padengti.

Prekybos atsargoms defliuoti turėtų būti patvirtinta tokia pati tvarka, kuri toliau aprašyta didmeninei prekybai.

51. Didmeninė prekyba ir komisinė prekyba, išskyrus motorinių transporto priemonių ir motociklų prekybą

Pagrindinę šios grupės produkciją sudaro didmeninės prekybos antkainiai. Produkcijos prekybos antkainių apskaičiavimui gali būti nustatytos tokios taisyklės:

A metodas. Metodas A produkcijos prekybos antkainiams yra metodas, atspindintis prekybos paslaugų kokybę. Tai gali būti pasiekta defliuojant atskirai prekybininkų pardavimus ir pirkimus (atkreipiant atitinkamą dėmesį į prekių atsargų pokyčius). Dėl to reikalingi labai aukštos kokybės kainų indeksai.

B metodas. Metodas B gali būti taikomas kaip prielaida, kad prekybos antkainių apimtis atitinka apyvartos apimtį. Tai leidžia teigti, kad prekybos antkainių proporcijos yra pastovios lyginamosiomis kainomis.

Paprasciausias būdas tai pritaikyti yra ekstrapoliuoti bendrą prekybos antkainių produkciją apyvartos apimties indeksu. Apyvartos apimties indeksą galima gauti defliuojant apyvartą apyvartos kainos indeksu.

Šis paprastas metodas būtų patobulintas, jeigu būtų pridėtos detalės apie produktą, geriausia, paskaičiuojant prekybos antkainius palyginamosiomis kainomis pagal detalią išteklių ir panaudojimo lentelių struktūrą. Tada kiekvieno atskiro sandorio prekybos antkainių proporcija, paskaičiuota pagal tam tikrus bazinius metus, gali būti pritaikyta einamųjų metų sandorio apimčiai. Taip prekybos antkainių apimtis didėja didėjant prekių srauto apimčiai.

Kitas šios tvarkos patobulinimas būtų atsižvelgti į prekybos kanalų pokyčius (pvz., prekių judėjimas nuo nedidelių kaimo parduotuvių iki stambių savitarnos parduotuvių). Į apimties komponentą tai įtrauktų tam tikrus prekybos paslaugų kokybės pokyčius.

Tokie metodai turi būti laikomi metodais B, nes nėra galimybės atsižvelgti į prekybos paslaugų kokybės pokytį.

C metodas. Bet koks kitas metodas, pvz., tiesioginė produkcijos prekybos antkainių defliacija taikant apyvartos kainos indeksą.

52. Mažmeninė prekyba išskyrus motorinių transporto priemonių ir motociklų prekybą, asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas

Mažmeninės prekybos produkcijos prekybos antkainiams turėtų būti taikoma anksčiau didmeninei prekybai taikyta prielaida. Privalumas čia yra tas, kad mažmeninės prekybos apyvartai egzistuoja kainos indeksas CPI. Tam, kad būtų gautas atskirų mažmeninės prekybos apyvartos prekių apimties indeksas, defliacijai gali būti taikomas atitinkamas CPI punktas.

Asmeninio ir namų ūkio reikmenų taisymo produkcijai gali būti taikomas CPI. Kadangi šioms paslaugoms reikia nedidelių išlaidų, CPI yra pakankamai tinkamas ir gali būti traktuojamas kaip A metodas. Tačiau turi būti taikomi įvairūs CPI punktai, nes čia įtraukta daug skirtingų produktų. Todėl būtina labai detali defliacija, kad būtų galima taikyti įvairius detalius CPI punktus.

CPA H. Viešbučių ir restoranų paslaugos

A metodas viešbučiams ir restoranams yra defliacija taikant atitinkamą PPI. Jeigu PPI neegzistuoja, kaip labiausiai tinkanti galima taikyti CPI. Šiuo atveju tai yra metodas B, kadangi neatsižvelgiama į verslo išlaidas.

CPA I. Transporto, sandėliavimo ir ryšių paslaugos

60, 61 ir 62. Žemės, vandens ir oro transportas

Keleivių ir krovinių transportas turėtų būti defliuojami atskirai.

Keleivių transportui metodas A yra taikant atitinkamus PPI. Jeigu jie neįmanomi, toliau išvardijami yra metodai B:

- defliacija taikant pateiktą CPI, kuris pakankamai atspindi kokybės pokyčius,
- ekstrapoliacija pagal keleivių skaičiaus vienam kilometrui rodiklį, nes šis rodiklis tinkamas pakankamam transporto kategorijų skaičiui. Turėtų būti atskirtos bent jau skirtingos klasės (pvz., pirma ir antra geležinkelio transporto klasės, verslo ir turistinės oro transporto klasės ir t. t.).

Šiuos metodus reikia taikyti atskirai bent jau toliau išvardytoms transporto (keleivių) rūšims, kol jos yra svarbios valstybės narėms:

- geležinkelio transportas,
- kitas sausumos transportas,

- vandens transportas,
- oro transportas.

Jeigu tokio išskirstymo pasiekti nepavyksta, tuomet metodai yra C. Visi kiti metodai (pvz., naudojant keleivių skaičių kaip apimties rodiklį) yra C metodai.

Krovinių transportui metodas A yra atitinkamų PPI taikymas. Jeigu jie neįmanomi, tuomet toliau pateikiamas metodas yra B.

- galima daryti prielaidą, kad transporto paslaugų apimtis laikoma pervežtų prekių apimtimi. Todėl tinkamas rodiklis yra per vieną kilometrą pervežtos tonos, nors aišku, kad neįmanoma atsižvelgti į kokybės pokyčius transporto paslaugų atžvilgiu. Kuo daugiau duomenų galima gauti apie skirtingų rūšių transporto per vieną kilometrą pervežtas tonas, tuo geresnis bus rezultatas.

Šį metodą reikia taikyti atskirai bent jau toliau išvardytoms transporto (krovininio) rūšims tiek, kiek jos svarbios valstybėms narėms:

- geležinkelio transportas,
- kitas sausumos transportas,
- vamzdiniai,
- jūros ir pakrančių vandenų transportas,
- vidaus vandenų transportas,
- oro transportas.

Jeigu tokio išskirstymo pasiekti nepavyksta, tada metodai yra C. Bet kurie kiti metodai (pvz., taikant tokį rodiklį, kaip pervežtos tonos) taip pat yra C metodai.

Tiek keleivių, tiek krovininio transporto atveju iš esmės teisingai defliacijai reikia einamųjų kainų kaip mato pagal anksčiau pateiktą išskirstymą. Jeigu tokia detalė yra neįmanoma einamosiomis kainomis, kiekvienos atskiros transporto rūšies rodikliams pamatuoti turėtų būti taikomi kiti matai. Šie kiti matai turėtų būti kaip įmanoma artimesni einamosioms vertėms.

63. Antraeilės ir pagalbinės transporto paslaugos; kelionių agentūrų paslaugos

Ši grupė apima didelę paslaugų įvairovę, todėl neįmanoma išskirti ypatingų metodų ar rodiklių. Todėl jai tinka bendra metodų ir rodiklių klasifikacija.

Kelionių agentūroms ESS 95 pateikia specialias rekomendacijas (žr. 10.39 punktą).

64. Pašto ir telekomunikacijų paslaugos

Pašto ir telekomunikacijų paslaugų įvertinimas palyginamosiomis kainomis yra sudėtingas dėl nuolat besiplečiančios įvairių teikiamų paslaugų skalės ir mokesčių tarifų. Dėl to kaip tyrimų programos dalis bus parengtos specialios rekomendacijos, kaip elgtis su šiais produktais.

CPA J. Finansinio tarpininkavimo paslaugos

Tokių produktų, kaip netiesiogiai matuojamos finansinio tarpininkavimo paslaugos (FISIM), vertybiniai popieriai ir užsienio valiutos apyvartinis pelnas ir draudimas, produkcija einamosiomis kainomis yra apibrėžiama kaip skirtingų sandorių balansas. Suderintas apibrėžimas ir produkcijos vertinimas palyginamosiomis kainomis turėtų būti patikslintas.

Kokybės pokyčio finansų ir draudimo srityje paskaičiavimas yra atskiras aspektas, reikalaujantis išsamesnio aptarimo, nes egzistuoja finansinių paslaugų, kurioms taikomi tiesioginiai mokesčiai, įvertinimo palyginamumas.

Specialios rekomendacijos, kaip elgtis su šiais produktais, bus parengti kaip tyrimų programos dalis.

CPA K. Nekilnojamojo turto, nuomos ir verslo paslaugos

Gyvenamųjų patalpų paslaugos

Būsto paslaugų produkcijos įvertinimui einamosiomis kainomis visos valstybės narės įsives vadinamąjį stratifikacijos metodą produkcijai įvertinti dėl BVP 1998 arba 1999 metais ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Komisijos sprendimas 95/309/EB, Euratomas (OL C 186, 1995 5 8, p. 59) ir Komisijos sprendimas 97/619/EB, Euratomas (OL C 252, 1997 9 16, p. 33).

Šis metodas iš esmės yra vienintelis, taikomas objektyviai įvertinti produkciją einamosiomis kainomis, remiantis būsto kiekybės ir kokybės duomenimis ir kainomis, sumokėtomis už naudojimąsi. Todėl pagal apibrėžimą, informacija apie produkcijos kainą reikalinga defliacijai. Ta pati informacija apie kainą, kokybę ir kiekybę turėtų būti naudojama darant paskaičiavimus palyginamosiomis kainomis. Ankščiau apibrėžto būdo taikymas gali būti laikomas metodu A. Jis suteikia galimybę atsižvelgti į būsto paslaugų kokybės pokyčius.

Kita nuomos, nekilnojamojo turto ir verslo veikla

Gali būti sunku surinkti šių paslaugų gamintojo kainų duomenis, pavyzdžiui, dėl vienkartinio kai kurių produktų pobūdžio. Todėl galima taikyti daugelį kitų alternatyvių, dažnai netiesioginių ar antrinių, kainos ar apimties įvertinimo matų.

Turi būti įvertinta, kaip šios netiesioginės priemonės tinka kiekvienai šioje antraštėje išvardintai paslaugai. Specialios rekomendacijos bus pateiktos kaip tyrimų programos dalis. Ypatingas dėmesys tyrimų programoje turėtų būti skiriamas šiai grupei priskiriamos programinės įrangos produkcijos defliacijai.

CPA M. Švietimo paslaugos

CPA N. Sveikatos priežiūros ir socialinės paslaugos

Kai kuriose valstybėse narėse pagrindinės sveikatos ir švietimo paslaugų dalys fiksuojamos kaip rinkos produkcija, o kitose šios paslaugos laikomos ne rinkos produkcija. Metodai, kurių reikia įvertinant produkciją palyginamosiomis kainomis, turėtų atspindėti poreikį siekti abiejų valstybių grupių palyginamosios statistikos.

Kainos statistiniai duomenys produkcijos defliacijai turėtų parodyti visą produkto kainą, ne tik vartotojo indėlį į visą kainą ar standartinę tarifo kainą. Kainos statistiniai duomenys taip pat turėtų sudaryti galimybę sveikatos ir švietimo produktų kokybės pokyčiams.

Specialios rekomendacijos, kokios praktikos turėtų būti laikomasi šių produktų atžvilgiu, naudojant statistinius kainos duomenis ar kitus metodus, bus parengtos kaip tyrimų programos dalis. Programa apims ir šių paslaugų rinkos produkciją ir, kaip pateikiama toliau, jų ne rinkos produkciją.

CPA O. Kitos komunalinės, socialinės ir asmeninės paslaugos

Šių paslaugų gamintojo kainos duomenys dažnai neįmanomi ir jų vietoje paprastai naudojami alternatyvūs rodikliai. Dėl sveikatos ir švietimo paslaugų, šios grupės veiklose gali būti tiek rinkos produkcijos, tiek ne rinkos produkcijos, todėl statistiniai metodai turėtų tai atspindėti.

Specialios rekomendacijos, kokios praktikos turėtų būti laikomasi šių produktų atžvilgiu, bus parengtos kaip tyrimų programos dalis.

CPA P. Privatūs namų ūkiai, samdantys namų ūkio darbininkus

Ši produkcija, kuri yra produkcija savo galutiniam vartojimui, paprastai vertinama kaip kompensacija darbuotojams, įskaitant ir pajamas natūra.

Įprasti metodai apskaičiuojant palyginamosiomis kainomis yra CPI duomenų arba atlyginimų duomenų naudojimas defliacijai, arba apimties ekstrapoliacijos (kaip ekstrapoliatorių naudojant darbuotojų skaičių) taikymas. Iš esmės, naudojami defliatoriai (CPI arba atlyginimų duomenys) turėtų būti patikrinami, kad atitiktų pajamas natūra.

Šie metodai neatspindi produktyvumo pokyčių, tačiau to nebuvimas BVP turės tik menkų pasekmių. Tokie metodai yra B metodai, nebent jie atspindėtų produktyvumo pokyčius (tokiu atveju jie būtų metodais A).

Produkcijos ir importo mokesčiai, subsidijos ir PVM

ESS 95 punktuose 10.47 ir 10.52 gana detalai pateikia principus, kurių turi būti laikomasi palyginamosiomis kainomis skaičiuojant produktų ir importo mokesčius bei subsidijas, bei PVM. Šie principai atitinka metodą A.

II.3. Ne rinkos produkcija

Kaip buvo anksčiau minėta, statistiniai metodai, taikomi produkcijai įvertinti palyginamosiomis kainomis, turi pateikti palyginamus statistinius duomenis tiek apie rinkos, tiek apie ne rinkos produkciją, ypač, apie švietimo ir sveikatos paslaugas.

Ne rinkos paslaugų produkciją palyginamosiomis kainomis galima skaičiuoti naudojant arba produkcijos apimties rodiklius arba sąnaudų metodus (pavyzdžiui, darbo ar kitų sąnaudų defliacija, arba bazinių metų darbo sąnaudų apimties ekstrapoliacija). Gali būti ir kitų kainos duomenų, kuriuos galima panaudoti.

A, B ir C metodų skirtumas ne rinkos paslaugų atveju bus apibrėžtas pagal tyrimų programą.

II.3.1. CPA M. Švietimas

Ne rinkos švietimo produkciją palyginamosiomis kainomis galima apskaičiuoti arba naudojant produkcijos apimties rodiklius, arba sąnaudų metodus.

Konkrečios rekomendacijos dėl metodų, kurie turi būti taikomi skaičiuojant švietimo produkciją (ar tai būtų produkcijos apimties rodikliai, sąnaudų metodai, ar rinkos produkcijos atveju, kainos duomenys), bus parengti kaip tyrimų programos dalis. Šioje programoje taip pat bus įvertintas kokybės pokyčių aspektas.

II.3.2. CPA N (dalis). Sveikata

Ne rinkos sveikatos produkciją palyginamosiomis kainomis galima apskaičiuoti arba naudojant produkcijos apimties rodiklius, arba sąnaudų metodus.

Konkrečios rekomendacijos dėl metodų, kurie turi būti taikomi skaičiuojant sveikatos produkciją (ar tai būtų produkcijos apimties rodikliai, sąnaudų metodai, ar rinkos produkcijos atveju, kainos duomenys), bus parengti kaip tyrimų programos dalis. Šioje programoje taip pat bus įvertintas kokybės pokyčių aspektas, kuris labai svarbus sveikatos paslaugų produkcijos atveju.

II.3.3. Kita ne rinkos produkcija.

Kita ne rinkos produkcija gali turėti daug įvairių formų. Kai kurios paslaugos teikiamos individualiu pagrindu (pvz., socialinės apsaugos paslaugos), o kitos teikiamos kolektyviniu pagrindu (pvz., gynybos paslaugos). Dar kitos gali turėti tiek individualių, tiek kolektyvinių elementų (pvz., policijos paslaugos — paprastai pagal ESS 95 priskiriamos prie kolektyvinių paslaugų).

Produkcijos apimties rodikliai gali būti panaudoti įvertinti paslaugų, suteiktų individualiu pagrindu, apimčiai ir, galbūt, kai kurių kolektyviniu pagrindu suteiktų paslaugų apimčiai. Sąnaudų metodas gali būti taikomas visoms šioms paslaugoms. Palyginamiems rezultatams gauti reikės suderinto būdo, kuriuo būtų taikomi abu šie metodai.

Konkrečios rekomendacijos dėl metodų, kurie turi būti taikomi skaičiuojant sveikatos produkciją (ar tai būtų produkcijos apimties rodikliai, sąnaudų metodai, ar rinkos produkcijos atveju, kainos duomenys), bus parengti kaip tyrimų programos dalis.

III DALIS

KAINŲ IR APIMČIŲ SKAIČIAVIMAS PAGAL IŠLAIDAS

Išlaidų požiūriu, BVP palyginamosiomis kainomis yra galutinio vartojimo, bendrojo kapitalo formavimo ir grynojo eksporto suma.

Dėl *tinkamumo tų rodiklių*, kurie turi būti naudojami arba defliuojant išlaidų einamųjų metų vertes, arba ekstrapoliuojant bazinių metų vertes, turėtų būti laikomasi tokių kriterijų:

— rodiklis turėtų apimti visą produktų grupę. Pavyzdžiui, rodiklis apima visus grupės produktus, o ne dalį,

- rodiklio vertinimo pagrindas. Galutinio vartojimo ir bendrojo kapitalo formavimo atžvilgiu tai turėtų būti supirkimo kainos, o ne, pavyzdžiui, gamintojo kainos,
- rodiklis turėtų atspindėti labiau apimties skaičiavimuose, o ne kainos skaičiavimuose kokybės pokyčius,
- konceptualus rodiklio ir nacionalinių sąskaitų sąvokų atitikimas.

Šie kriterijai suponuoja toliau pateikiamas bendras išvadas apie skirtingų kategorijų išlaidų kainos ir apimties matų skaičiavimą.

Namų ūkio galutinis vartojimas

Namų ūkio galutinis vartojimas (HFC) turėtų, kur tik įmanoma, būti defliuojamas kaip įmanoma daugiau remiantis informacija iš CPI.

CPI galima laikyti tinkamu, kai jis atitinka tokius kriterijus:

- būtent šis indeksas apima kaip tik tą produktą (produktų grupę),
- tinkamai atsižvelgia į produkto (-ų) kokybę,
- vertinamas supirkimo kainomis įskaitant PVM,
- CPI pagrindinės sąvokos atitinka nacionalinių sąskaitų sąvokas.

Jeigu CPI tam tikram produktui neįmanomas, tuomet turėtų būti naudojami kiti tinkamesni rodikliai. Tai gali būti PPI, eksporto ar importo kainų indeksai arba, galbūt, tam tikrais atvejais, apimties rodikliai. Tokie metodai yra B metodai.

C metodai apima indeksų, kurie visiškai neatitinka aptariamo (-ų) produkto (-ų), taikymo.

Galutinis valdžios sektoriaus vartojimas (GFC) ir galutinis NPISH vartojimas

Šiai galutinių vartojimų grupei gali būti padaryti tokie pat pastebėjimai kaip ir skaičiuojant ne rinkos produkciją produkcijos požiūriu (II.3 dalis), nes valdžios sektoriaus ir NPISH sukurtų prekių ir paslaugų vertės yra pagrindiniai šių kategorijų komponentai (ESS 95, 3.78 ir 3.79 punktai).

Valdžios sektoriaus prekių ir paslaugų, kurias teikia rinkos gamintojai namų ūkiams, pirkimai — be jokios transformacijos — kaip socialiniai pervedimai natūra, kurie taip pat sudaro galutinio valdžios sektoriaus vartojimo dalį (ESS 95, 3.79 punktas), turi būti defliuojami pagal tinkamus kainų indeksus, atitinkančius šias (rinkos) prekes ir paslaugas.

ESS 95 3.85 punktas apibūdina individualių ir kolektyvinių prekių ir paslaugų, kurias teikia valdžios sektoriaus vienetai, skirtumą. Kai padaromas šis skirtumas, tuomet nesunkiai galima išvesti *faktinio galutinio vartojimo* sąvoką. Toks sąskaitų pateikimas nesudaro ypatingų problemų skaičiuojant palyginamosiomis kainomis.

Bendrasis pagrindinio kapitalo formavimas

Bendrajam pagrindinio kapitalo formavimui (GFCF) metodas A yra grynujų investicinių kainų indeksai. Toks indeksas turėtų atitikti šiuos kriterijus:

- būtent šis indeksas apima kaip tik tą produktą (produktų grupę),
- tinkamai atspindi produkto (-ų) kokybę,
- vertinamas supirkimo kainomis įskaitant neatskaitomą PVM,
- pagrindinės indekso sąvokos atitinka nacionalinių sąskaitų sąvokas.

Praktiškai dažnai bus taikomi PPI, kurie yra metodai B, jeigu jie neperkainoti supirkimo kainomis. Atskirų produktų PPI tinka tos pačios pastabos, kurios yra II.2 skyriuje, įskaitant pastabas apie tyrimų programą.

Atsargų pasikeitimai

Svarbu yra tai, kad atsargos defliuojamos specifškai ir nepriklausomai bei neskaičiuojamos kaip palyginamųjų kainų apskaičiavimo liekana.

ESS 95 10.56 punktas teigia, kad atsargų pokyčiai palyginamosiomis kainomis gali būti skaičiuojami defliuojant atsargų įplaukas ir išlaidas atskirai pagal atitinkamus kainų indeksus. Kai atsargų apimties ir kainos pokyčiai nėra labai dideli, alternatyva gali būti tiesioginė atsargų pokyčio defliacija vidutinės metų kainos indeksu.

Yra keturios prekybos atsargų rūšys (ESS 95, 3.119 punktas):

- materialios atsargos ir išteklių: šiuo atveju gali būti nustatyti tokie patys principai, kokie buvo nustatyti tarpinio vartojimo defliacijai II.2 skyriuje,
- nebaigtos gamybos atsargos: šią kategoriją turėtų tyrinėti tyrimų programa,
- pagaminta produkcija. Ji gali būti defliuojama taikant PPI bazinėmis kainomis,
- prekės perpardavimui: šios prekės vertinamos supirkimo kainomis, kurių geras rodiklis dažnai bus PPI.

Pelno gavimo problema taip pat turėtų būti ištirta tyrimų programoje.

Vertybių įsigijimas atėmus netekimus

Ši kategorija turėtų būti tiriama pagal tyrimų programą.

Prekių ir paslaugų importas ir eksportas

Ši kategorija turėtų būti tiriama pagal tyrimų programą.

II PRIEDAS

PEREINAMIEJI LAIKOTARPIAI

Principo Nr. 3 taikymo pereinamieji laikotarpiai

Valstybė	Metai
Airija	2004
Portugalija	—
Danija	2000 (1999 baziniai metai bus 1990)
Suomija	2005
Nyderlandai	—
Italija	2003
Vokietija	2005
Belgija	—
Jungtinė Karalystė	2003
Prancūzija	—
Ispanija	2003
Graikija	—
Švedija	—
Liuksemburgas	—
Austrija	2005